

Skamblettur fyri USA

SPURNINGURIN um deyðarevsing er ikki nakað, sum føroyingar ella fyri tað okkara norðurlendsku grannar hava tann stóra áhugan fyri, tí her um okkara leiðir er bert tankin um deyðarevsing mett sum nakað ónt, nakað órættvíst og ómenniskjansligt. Tað er rætt og slætt nakað, sum sjálvt ikki okkara hugaheimur kann góðtaka. Men handan hav - í nógv hálovaða landinum USA - har er tað gamalt og góður siður at drepa fólk í elektriska stólinum, fólk, sum á ein ella annan hátt hava forbrotið seg móti lógini.

HVUSSU kann tað so bera til, at ein tann stóra fyrmyndin hjá so mongum av okkum er júst hetta sama landið - USA ella sum amerikanarar sjálvir kalla landið "Gods own country"! Hetta er eftir okkara tykki ein góður spurningur. Og ein spurningur, sum vit øll áttu at sett okkum saman við altjóða felagskapinum Amnesty International. Hesin felagsskapurin hevur í mong mong ár gingið á odda ímóti deyðarevsing í heiminum. Í BLAÐNUM í dag prenta vit eina sera áhugaverða og avdúkandi grein, sum snýr seg júst um deyðarevsingina í USA.

FYRI tey menniskju, sum ikki ganga inn fyri deyðarevsing av nøkrum slag nakra staðni í heiminum, má tað sýnast heilt øvugt og marghátligt, at júst tað landið, sum fostraði menn sum Abraham Lincoln og sum hevur gingið á

odda í stríðnum fyri demokratii og frælsi, skal ganga á odda, tá tað snýr seg um deyðarevsing. At hesin miðaldarligi og barbariski siðurin, ja hesin inkvisitoriski hugsunnarhátturin, skal verða hildin í hevd í sjálvum "Gods own country" er óhugnaligt og sigur ikki so lítið um landið og fólk, sum so fegið ynskja at standa á odda í stríðnum fyri demokratii og frælsi í tí sokallaða siviliseraða heiminum.

TÁ vit í Norðurlondum og í meg-inpartinum av Vesturheiminum als ikki kunnu góðtaka deyðarevsing og tí heldur ikki loyva slíkum, hví skulu vit so brúka tíð og orku til at hugsa um henda spurningin. Hann kemur okkum ikki við vilja mong siga. Jú víst kemur hann okkum øllum við, og tað er hetta, sum Amnesty International, eisini okkara egna føroyska deild, roynir at siga okkum. Tá USA hevur so ómetaliga stóra ávirkan á okkara samfeløg í Europa upp á bæði gott og illt, hví skulu vit so ikki eisini royna at ávirka USA og fólk, har býrt Spurningurin um deyðarevsing átti

nevnliga ikki at vera ein lokalur spurningur, soleiðis sum hann í dag er tað í USA, har hvør statur sjálvur kann gera av, um deyðarevsing skal vera galdandi. Spurningurin um deyðarevsing er ein globalur, ein altjóða spurningur, og átti hann at áttu nógv størri prioritet í ST, sum er tann altjóða stovnur, ið fevnir um øll heimsins lond og harvið er førur fyri at stinga út í kortið eina felags kós, ein felags politikk á nógvum økjum.

VIT øll - eisini føroyingar - eiga at stuðla Amnesty International í royndum tess at ávirka amerikanskar myndugleikar, politikarar, Hægstarætt og sjálv-an forsetan, soleiðis at hesi broyta miðaldarliga hugburð sín til deyðarevsing. Vit taka fult og heilt undir við arbeiðinum hjá Amnesty í hesum álvars máli. Greinin í BLAÐNUM í dag er lættlís, og hon er sera gott grundarlag hjá okkum øllum at taka eina støðu ímóti deyðarevsing.

NÚ um dagarnar var sera áhugaverd sendirøð í sjónvarpinum um royndirnar hjá sakførarum í USA at fáa Hægstarætt til at ganga ímóti lógnum í teimum einstøku statunum, sum góðtøku, at svørt og hvít ikki skuldu vera í somu skúlum. Her var niðurstøðan hjá teimum, sum ikki vildu broyta sið og lóg, at henda spurningin átti Hægstarætt ikki at leggja seg út í, tí tað var nakað, sum hvør einstakur statur sjálvur gjørdi av. Eftir drúgt sakarmál - fyrst í einum av statunum - og loksins í Hægstarætti eydnaðist tað í 1954 dugnaligum sakførarum at sannføra allar dómarmenn í Hægstarætti um, at tað var ein undirmerking av teimum svørtu ikki at loyva teimum at vera í somu skúlum sum tey hvítu.

Í HESUM samnbandi er áhugavert at triva í ein úrskurð frá 1987 í statinum Georgia. Tá vísti rætturin har aftur eini ákæru um at deyðarevsing í statinum Georgia skuldi vera ímóti grundlógini, tí munur varð gjørdur á fólk eftir húðarlit. Rætturin segði: "at ávisur

mismunur í dómun er viðurskipti, sum ongantíð slepst undan í okkara rættarskipan". Hetta kann ikki góðtakast sigur Amnesty International, sum í einum opnum brævi til amerikanska forsetan spyr: "Hvar hevði USA verið í dag, hevði Hægstarættur í 1954 avgjört, at býtið í svartar og hvítar skúlar var nakað, "sum ongantíð slappst undan"? Hetta er eftir okkara hugan ein sera sigandi og avdúkandi samanbering. Og kunnu vit eisini taka fult og heilt undir við Amnesty, tá tað í brævinum til Clinton sigur, at tað mest skelkandi er, at Hægstarættur í USA legur henda mismun um seg ganga.

VIT teljast millum teirra, sum halda, at skal USA kalla seg eitt samfelag, eitt sambandsríki, har allir landsins borgarar eru líka fyri grundlógini og har demokrati, frælsi og rættvísi verður sett í háseti, so er tað bert ein rættur í ríkinum, nevniliga Hægstarættur, sum skal gera av, antin deyðarevsing kann praktiserast í øllum ríkinum ella ikki. Hetta eiga ikki statimír sjálvir at avgera eins og teir gjørdu undan 1954, tá tað var upp til statimír at avgera, antin hvít og svørt børn kundu vera í skúlastovu saman. Vit euroreearar lata okkum ávirka av USA upp á gott og illt. Latið okkum nú royna at ávirka USA út frá royndum okkara at virka sum humanistisk samfeløg, ið kollðmøða deyðarevsing. Latið okkum tí eisini geva Amnesty okkara hjálpanði hond. Tað verður hervið gjørt.

Eitt samlað lögting eigur at siga:

Vit ganga ikki undir harraboð úr Danmark

-Er tað so, at krøvini frá Danmark eru so víttfevnandi og hørd, sum tey tykjast at vera, so eigur eitt samlað lögting at siga frá, at vit ganga ikki undir harraboð úr Danmark. Hetta skrivar Sverre Midjord, tingmaður m.a. í greinini.

Tann føroyska samfelags-skútan er í stórum trupulleikum. Tað brýtur í bæði bórð, ja, bæði aftan og framman. Ein sjógvurin fyri og annar eftir leggur seg yvir í ta tyngdu skútan, sum nú rekur fyri vág og vind, og tá lensiportirni eru skorað til, so at einin sjógvur rennur frá, so verður tað ikki leingi til vit bert siggja mastrotopparnar av søktu samfelags-skútan Føroyar.

Hetta er tann veruliga

støðan í dag og tað tykist sum um einin bjarging er at hóma. Tann danska stjórnin og danska fólkatingið hava sett so stór krøv til okkara, at vit ikki hava nakran møguleika við høvdu treytum teirra at gera tað liviligt aftur her á landi. Og tá vit, sum sita við á býrgd, ikki tykjast at hava nakrar loysnir utan at økja um útreiðslur hjá samfelagsborgarum okkara, so er tað greitt, at vit stýra í

móti eini búskaparlígru avgrund. Orsakað av hesum hava fólk, sum eru trongd av tí figgarliga óföri, vit eru í, við arbeiðsloysi og ongum glotta at hóma, tey hava tikið seg saman og hava stovnað ein mótmælis-felagsskap. Hetta er væl skiljandi, tí meðan tað ikki tykist at vera møguleiki at fáa fólk aftur í arbeiði, tey arbeiðsleysu økjast, so stendur lýsing í bløðunum, har Føroya Landsstýri sörkir

eftir einum stjóra og mánadarløn hansara skal vera so stór, at tað er tað sama sum 10 fólkapensionistar fáa at liva fyri um árið. At Føroya fólk ilskast, tað er einki at siga nakað til, tað er skiljandi tá ein ongan glotta kann hóma fyri heildini.

Tað er vón teirra, sum mótmæla, at tiltak teirra skal fáa politikararnar at gera vart við seg og fífa teir at skilja veruligu støðuna. Vit sum eru politikarar, hava bjargað bankunum, og so kann ein seta sær spurningin: »Bankarnir eru bjargaðir, men hvat so?»

Tað er tann kaldi veruleiki, at bankarnir, stýrdir av donskum bankastjórum og danskari bankaleiðslu, ikki taka hædd fyri teim-um

veruligu trupulleikum, sum samfelagið er í. Tað eru húsaeigararnir, sum nú hava tikið seg saman, og tað er væl skiljandi, tá ein frættir at støðan er tann, um ein húsaeigari missir síni hús og ognin verður seld fyri minni enn skuldin er hjá

fyrira eiganarum, so er støðan tann, at fyrri eiganir heftir fyri skuldina. Hetta vil siga, at ein, sum missir hús og heim, ongantíð aftur kann seta fótur undir egið

Framhald á síðu 11

VALUTAKURSIR

		20.01.94	Útíð síðsta mán.
USA	Dollari	677,30	673,65
Bretland	Pund	1009,85	997,14
Týskland	Markur	388,18	390,07
Svøríki	Króna	83,71	81,22
Noreg	Króna	90,26	89,976
Frakland	Frankur	114,20	114,83
Belgia	Frankur	18,640	18,762
Sveits	Frankur	464,38	458,73
Holland	Gyllin	346,59	348,52
Italia	Liri	0,3984	0,3945
Finnland	Markur	119,44	116,85
Ísland	Króna	9,29	9,38
Eysturriki	Skillingur	55,227	55,476
Spania	Pesetas	4,764	4,737
Portugal	Escudos	3,855	3,833
Kanada	Dollari	516,27	504,15
Japan	Yen	6,1233	6,0282
Írland	Pund	987,86	954,02
Grikkaland	Drakmur	2,711	2,717

Kelda: Føroya Sparikassi